- 12 -

91

Cuento en un acte
y dos cuadros.
original
de

LA PESTA DE CHÍO.

890

BIBLIOTECA CENTRAL BARCELONA

D. Font, Morgadas.

1884.

La pesta de Chio.

=

cuento en un acte y dos cuadros escrit en la llengua del país, original y en vers de

Domingo Font Morgades.

¡.........!

1884.

Personas

Princesa.
Camarita
Cègu.
Nau. doctó alemany
Savocau.
Daylimpòn.
Dobovèl.
pajès.
Neu.
Niu.
non.
Gitanos, Gitanas, consellers, poble grech de totas las edats. A la princesa la tractan de vostè perque allí es costum.
Al final hi ha la explicació dels trajes
La escena passa en la Isla de Chio.

Acte únich.

Cuadro primer.

—

Boscos = à la dreta una gran cadira un trós de vànua fa de toldo al aixecarse 'l teló preludieu la orquesta, aires coneguts.

Escena 1ª

La princesa y Camarista — (Assentada à la cadira dormint al cessà la música surt la Camarista.

=

Cam. Gran senyora! S'ha dormit!
¡Com que no té res que fé!
(titubejant)
pero es lo cas que'm convé
despertarla tot seguit.
Y si te son y ab rahó
me diu qu'ella es la princesa,
milló dit; ama y mestressa
de dormí quant vulga? No:
contestaré á la embaixada
que la princesa no reb.
(mitj mutis y's torna)
¿Y si després? - ¡Ay Polep!
(no sabent que fer)

Y qui'n fa está molinada!
Ja que tots tranquils vivim
y á ningú necessitém..
no 'ns destranquilizarem
ni que s' enfadin; dormim.

s' assenta a la esquerra
ab un tamboret de estora.
se sent un fiscorn que toca
un himne nacional.

Com se distreu lo <u>llabret</u>...
tocant aixó diu que gosa.
Esclá, no sab altre cosa..
¡Ja es un mal naixe cegnèt!

Pri. (despertantse)

¡Ay! quin somni!

Car Gran senyora

Pri Ah! qui et, tu?

Ca Si, m'esperaba,

perquè... creguim, no gosaba

despertarla.

Pri Que no es hora?

Car Oh! prou. Jà passa dos punts.

Pri. (mitj avergonyida)

¡Que dirant los subdits meus

si saben que faig tres creus

(badalla y las fà)

ab una siesta.

Ca. Eo tot, junts,

y mil cops ho haurà notat,
densà que vosté episteix.
segueixen fent lo mateix
¿No se qui us ha contagiat
Pero jà qu'està desperta
dech dirli, que'l docto Nau
al retxat està esperant.

Pri Donchs qu'entri, tu queda alerta.

Escena 2ª

Princesa Doctó

—

Pri. ¡Es un sabi consumat!
¡Y encare qu'es estrangé
son dictamen vull sabè.

Doct. Salut y fraternitat
(gran reverencia)

Princesa, á sos peus m' ajup'
y venia aquí esperant
per ferli un detall en gran
del assumpto que m' ocup.

Pr: Doctó Nau, parlar podéu:
Han vingut Neu Nin y Non,
mes... son metjes - que no son
prou doctors... ja 'm compreneu.
Y com vull á tot evento
saber lo qui haben pensat
del... Nuvol. hos he cridat.

Do Y aquí estich.

Pru Preneu assiento.

Lo docto pren la cadira d'estisora y s'acosta apropo de la Princesa.

Ja sé que com estrangé
no sou ducho ab las costums.

(Perque 'l doctó no gosa à sentarse)

Aquí 'l que vé á doná llums
à tot' hora sè 'l reb be,
Sempre está la soberana
sens destiná punt ni hora,
per doná audiencia al qui implora
fer justicia al que 'n demana.
per xó desitjo ab franquesa

Sense empatx ni cap recel,
que m diguen, ¿qué entela'l cel
qui abans tot era puresa?
Com es que en aquest regnat
teniam perêure'l sol,
y ara sols hi dona un vol
y encara mitj eclipsat?
Per ço ditxo mau dicho, se
que'l poble no marxa unit
com abans, s' han dividit
y no comprench 'l perquè.
Que hi ha complot n'estich certa,
fins lo mateix Fenderman,
diu: _que'l poble està gosant

de tranquilitat completa.
Y qu'ell no te prou recursos
per pagar dinars y tés
per aquests forasters
que á totas parts fan discursos.
No comprench perque s'enganya
d'aquest modo á una princesa
que viu ab tanta pobresa.
Jo'm porto 'l cetre de canya

mostrant una canya

que te arrimada á la cadira

Doct Cássus cássum. veliaqui.

La princesa al sentí lo
llatí s'alsa pero reprimintse torna a sentarse
lo doctó comprent lo mala

impressió y diu calmantle)

Senti 'l llati, l'amolina?
Donchs veu, vosté qu'es llatina
deuria parlá ab llati.

Prin. No tenim la llengua nostra
galana rica y estensa?

Doc. Es aixi com vosté pensa
mes no tothom ho demostra
parlar que 'l vulgo comprengui
es un parlar molt vulgar.
per xó tots volém parlar
de lo que menos s'entengui.
Distingo: no la incluheixo
ab los aludits, senyora,

vosté ha estat la protectora

Pri No proseguim.

(molt amable com qui diu no ni ho recordem)

Doct. Desistengo

Pr. Ara tant sols tinch empenyo en si 'l nubol es mania

Dm Si no la ofenguès pendria un polvo.

Pri Vos sou molt duenyo.

lo docto pren un polvo y durant la relació s' alsa de la cadira torna á assentarse etc etc.

Doc. Donchs venrà la gran negró
que intercepta la llum pura,
vè de lluny, temps ha que dura
la existencia del corcó.

Pri. I fins ara no 's presenta?

Doc. Es qui estaba ocult---

Pri. vol di?

(sobresaltada)

Doc. I amontonaba'l veri
ab la cara macilenta.
-Mil cops lo cau ha desipat
y sempre en sentit invers,

Pri. Y ningú del univers
de combatrel s' ha cuidat?.

Doc Quant l'aigua de gota en gota
à la roca forma un buit
, potsér per un sol descuit
si l'aigua atravessa sota?

Pri Jo us diré, Nan; si..y no.

Doc. (comprenent la intenció de la princesa,) Bé!

BIBLIOTECA CENTRAL

Científica es la contesta.
Aquesta paraula m presta
nou valor, prosseguiré.
Lo primi corcó.. s'entent,
la basa de la tenebra
và sè un grill. que, donant febre
demaba à vicio vivent.

Vingué un trenta ~~fort~~ cinch, y esclà,
veyent que 'l grill feya moros,
surtint uns de veure 'ls toros,
à cremar grills van cridà
dins poch temps, per nostres camps
quant tothom tranquil vivia
'ns và ploure, cada dia
una bona porció d'anys.
y al fi per bona consorta
y consol, dels afligits,
tots los camps van se invadits
per la tremenda llagosta.
La llagosta, quant va aislada,
que 's presenta tant sensilla,

vá deixá anant en pandilla
la comarca desolada.
Pero un gran tarrabastall

(va creixent,

d' aigua, pedra, llamps y trons,
los camps va omplir de fruit bons,
impuls vá pendre'l treball
lo sol ab mes claretat
tot l' espay il·luminaba
y 'l poble, ja disfrutaba
d' entera ... tranquilitat.

(assentintse)

— Dexi que respiri un poch
que 'm canso si parlo massa.

Pri. Pero 'l cas?...

Doct. Oh: vol calpansa.
Cada cosa te 'l seu lloch.
No vulgui que m'apressuri,
perque es precis decifrà
lo que jo no puch di clà,
per mès que la vritat suri.
Pri. Molt bè.
Doc. La segona ~~negra~~ part
era 'l caos: un abisme
ahont jo m' hi rompuit la crisma
buscant la llum al esfar.
Ja llegint ab vehemencia
tots los escrits superiors,
dels mès llaurejats autors

que conta la mare ciencia.
Ja fullejant á Bufon
per descifrar.. y á ulls closos,
los animals verinosos
que poblan lo nostre mon,
ó ensumant lo fum que dona
lo carbó de pi ó alsina,
fent probas per si et matsina
aquell baf á una persona; —
perque la boyra escampada
quant de lluny se veu veni,
per poguerla combati
necessita se estudiada,

(rápid)

Donchs ara vé 'l treball gran:
marxo á Ejipte diligent
amunt seguint la corrent
del globo de mussiu Arban.
Cau pe fi al bell mitj d'un bosch.
Jo li conto la amargura
de la boyra, y una altura
m mostra, dihent: ara es
molt fosch.
Busquém perque os guihi un propsi,
La piramide m senyala,
m' enfilo dalt de la escala
y planto 'l gran telescopi.

¡quins salts me donaba 'l cor
de content y satisfet!
- Ara sabrás lo secret
d' aixó que fá tanta por.
¡De conmoció tremolaba!
¡la sanch pel front daba bulls,
cuant anaba á ficsá 'ls ulls
al cristall, m' enlluernaba.
¿qué faré? ¡pobre de mi!
¡M' acút!

(pegantse un cop al front)

-Una prometensa
á Lurdes, y en recompensa
la vista se 'm vá aclari.

que goixos allí no m'esplico
qué sentia en tal instant,
la boyra veya al devant;..
los ulls al cristall aplico;
¡Miro be, ¡ora pronobis!
vaig dir, ¡ja nos tinch distinguits
— Era un nuvol de mosquits
que jo he titulat ¡Microbis!

(pausa)

Mediti reyna y senyora
si 'l treball es colossal...—
doná 'l nom, al animal

que tragina 'l mal de fora.

Pri. Es di donchs, que donèu fè
qui aquestas boiras terribles?

Doc Son mosquits imperceptibles.

Pri Y com se matan?

Doc. No ho sé!

(com qui diu, no hi habia atinat)

Axò jà es mes delicat,
perque no 'n parla la ciencia;
mes ja farè la esperiencia
ab tota profunditat.

Pri ¿Y vol di qu'es mal pressagi
si la boira aquí 's aplana?

Doc. De la noche à la mañana
ja pot di al poble Deu t'hagi.
(fent creus)

Prin. ¿J donchs que farèm?
Doc. Paciencià.

Pri. Dels meus metjes la contesta
es, qu'ayxò no porta pesta.
Doc. Donchs ayxi ho diu la ciencià.
Pri. Potsé fumigant?
Doct. S'acostan.
Pri. J ab cals?
Doct. La menjan.
Pri. De veras?

y si encenguéssen fogueras?

Doc. Es vritat, al foch se tostan.

(jo faré qu'aixó s'aprobi.)

Pri. Manaré fer lluminarias.

Doct. ("Sols ab bombas incendiarias podrá estinguirse'l microbi.")

escribint á la cartera ab llapis

Escena 3ª

Dits, Camarista.

Cam. Gran senyora! gran senyora!

Pri Que passa?

Cam Vinch aturdida.

Hi hà uns ninots que semblan bestias,
que per tot arreu se fican,
van ab alas, brincan, bolan.—
Doc. Son de la plaga d'Egipte.
Pri. Volèu di, senyó Docto.
Doc Las senyas son infalibles.
Con L' del devant porta ulleras
y mira aixi, ab una vista!
sembla aquell dimoni lletj
del cuadro de cá la tía.
Desprès un ab una barba
vestit de coló de tinta,
un altre ab cordons daurats

(al pit)

y al brás lli porta trencillas,
pero aixó si, lo mes guapo
es èll dels de la pandilla.
Al detrás van trés ó cuatre
de tots colors, portan llibres
devall de sota l' aixella
enrotllats ab llargas cintas.

Doct Serán carteras, tal volta?

Pri Potsé si, viatjant s' estilan

Doc. (Qui serán aquets microbis?
- jo 'ls faré mala partida!)

Pri. Poleb, fes que 'ls vassalls vinguin,
que 'l nunci fassi una crida.

Can ¡Vaig corrent! (Aquets ninots

me donan molt mala espina.

Escena 4ª

Doctó princesa.

=

Doct. Donchs que li sembla?

Pri No ho sè,

jà que invadeixen ma terra

dech declararli la guerra.

Doct Cientificament! Molt bè.

Pri Que miro! no es ilusió,

si son los meus concellers...

disfressats. Grans trapassers!

¡Aqui hi veig doble intenció.

Vostè deu habè parlat

dels microbis.

Doct. A tothom

veu qu' aixó m pot portá un nau.

Pri. Ara veig lo plan trassat.

-Ells haurant dit: sorprenem

als ignoscents..ah! veurém:

vingui ab mi.

(com si li acudis una idea)

Doct. De molt bon grat.

Escena 5ª

Savocan Daylimpon, Bodorol

y cuatre concellers mes cada hu

lo seu coló. portan alas com a

ventalls y venen saltant rient

y cantant.

—

los 3.^{en}

¡Pom! ¡pom! ¡pom!
pe'ls tontos hi eram
¡pom! ¡pom! ¡pom!
pe'ls tontos hi som.
Sempre sento di à tothom,
qui juga no dorm.
¡pom!

=

totis queden ab actitut Savocan assentat à la cadira de la Princesa.

Day Savocan, es la cadira
que sols s'hi assenta qui mana.

Sav. Donchs á mi m dona la gana,

Bod Que tono! paece mentira

Sa. Ya sabs que t'he fet pujá..

y... no m parlis que m'exalto.

Bod. Pero si vasté al asalto.

Sa. L' que tens de fé callà.

(cridant enfadat,)

No perque siguis pinxét

á mi m tens d'aixecá'l gall.

Baya! baya! al cap de vall

semblarèm amo y porquet.

t'he portat á coll y bé!

Bod. Ya lo sé.

Sa. Donchs no't sulfuris,

perquè, per poch que m'apuris

te planto en sech al carré

Boo. (Cuando pueda yo mandá
medio mundo pongo preso.)
verasté, paeese esceso---

Sao. Si no ti tens de ficà.
Si vosaltres feu de clom
tant sols perque jo us ho mano,
Després.. san Cristofol nano
faréu devant de tothom.

(Dant á compendre que quant
ell los imposa ells s' ajupan
y fan la seva voluntat.)

tù, que de labia te 'n sobra --
-perqué fas discursos bons,
has d' omplí 'l cap de rahons

al que trobii, rich ò pobre,
Aprofiteim bè l' instant,
y à veure, si ab sutilesa,
intimidèm la princesa
perque avuy prenguì 'l portant.
Anèu, repartiu la plata.

(als demés)

y si algú fuig de judici...
que l'amarrin y al hospici.
au doncls, à la saragata!

Day. Pero 'ls meus?

Sav. ¡Quinas manias!

Secunda 'ls meus plans y calla.
Si avuy guanyèm la batalla..

Day. Que m dareu?

Sav. tres canongias.

(Daylingion sen vó tot content seguit dels demés concellers.)

Escena 6ª

Savocan Bodorel.

-

Sav. Ja veus com aquet contrari
se desvetlla per complaurem.

Bod. Podremos cantar victoria.
Ja sabe uste que las masas
con tal de gritar en ¡Viva!

Sa. No vull cap viva per ara.
ja se per ço que tu ets recte

y al que te la fà, la paga,
y que si tens alguns de presos
per volgué sè un poch parraires,
ja vas bè, tothom que piuli
sigui qui sigui, me'l tancas.

Bod. ¿Y cumpliendo la consigna?...

Sa. Quedarem amos nosaltres.
La princesa marparà...
naturalment, espantada
y si tornés algun dia
ja procurarem casarla
ab lo primè que's presenti...
pero que sigui un pabana.

Bod. ¿Si yo sirvo para el caso?—

Sa. No, Bodorel. tu hi veus massa.

(crits dins)

¿Sents com cridan?

Bod. ¿Es el pueblo?

(alarmat.)

Sa. No, Daylimpon que ja garla.

Escena 7ª

Dits Cego.

(se sent toca l fiscorn)

Sa. Qui es aquet que toca?

Bod. Un ciego

Y viene hacia aqui.

Sav. Milló.

(Llabret se presenta detrás

la verja)

¡Cegu!

Llabret. } Cegu } ¡que mana senyó?

(molt jugat no l'acompenya ningú)

Sab. ¿Sabs que tocas?

Ceg. } Desde luego

vaya una pregunta rara!

(riu. fà un poch

lo papè de mut)

¡Aveure! ..com tocaria

si no...¡jè!

(crit y cambi)

M'agradaria

veure'l bembé de la cara,
coneixe'l seu abolench.—
y saber lo qui ha sigut
à la seva juventut.

(cambi)

No ha cantat may en flamench?—

Sav. Per ser cegu tens humor.

Ceg. Donchs veu, vaig neixe plorant.
y are rich de tant en tant
perque 'm passi 'l mal de cor.

Sa. No t' entench!

Ceg. Y tot per viure.
Quant l' apetit me provoca
y no 'm puch saciar la boca,

me faig un bon tip de viure,
y tip.. de viure, sèntent,
y tip, de tocá'l fiscorn,
rodo 'l mon .. y torno al born
ab lo ventre plè... de vent.
Com que vaig neixeceguet,
y ningú 'ls ulls m' ha mirat
per donarm' hi claretat,
¿qui ha de fè'l pobre llabret?
tocar algun himne, digne,
com lo qui ara hà estat sentint,-
- y algun pabet recullint
en pago de tocar l'himne.

(molt marcat tot)

(va à tocar l' home)

Sav. Prou tocà! M' ataca al cap
sempre 'l mateix.

Ceg. (sempre tranquil)
No s sofoqui.
y... diguim, que vol que toqui
l' home que cap mes ne sab?
oh! si 'ls que gobernan.... Eu!
aixó ho dich perque aixi ho diuhen
aquells que 'ls papers escriuhen
que llensan per tot arreu.
Jo n' he sentit llegi algù,
y 'ls tractan molt malament,
al consell principalment
que son tots del cap madù

Sal. Y què 'ls diu?

Ceq. Que tots procuran

dictar lleys al dret y al tort,
vèurer qui farà mes or,
no cumpli res del que juran,
anà cambiant de casaca
cada ventada que vè,
y no procurà altre bè
que 'l d' omplirse la butsaca.

(rient y fent saltirons mentra vá dihent la relació)

Bos. ¡Y permite?...

Sav. Deixel di

qui aixi farà gana y set.

Y tu, que pensas, cegnet?

Ceg — Que penso! pobret de mi!
que vol que puga pensá
l'home que no veu la llum,
y'l mon per ell es un fum
que may se li esparjirà.
Que penso? pensar pogués
que, creguim, jà pensaria,
y pensant, m'atreviria
potsé encara à pensà mes,

(riu)

Ara sens pensa 'm veiteijo,
y pensant,... sense pensà,
penso, tu tens de dinà,..

y mitj pensant, m' atreveixo
à pensà 'l que tinch que fè;
y sens pensar si incomodo,
vaig tocant.. pensant.-de modo,
que no sé si penso bé.

Sa Com te dius?

Ceg.. Llabret!

Sa. Quin nom!

Ceg. Es nom de bestia, vritat?

Sa Venvàs.

Cego Donchs no l' ha estudiàt.
Veig que vosté es com tothom.
Quant un home naix pobret,
se presenta 'l treball luego,

y... com pe'l treball soch cego,
per çò'm diuhen lo llabret.
llabret. vol dir un que hi vegi
com una llebra ò cunill,
doncbs jo soch l'inversa, fill,
ah. dispensi que'l filleigi.
vosté'm veu ara content
y porto 'l cor plè de dol..
pero ab tot donaré un vol.

(fà una cortesia per retirarse)

Sa. Esperat un poch.
Ceg. Corrent.
Sa. Aqui tens vuitanta rals..
Ceg ¿Perque toqui 'l himne?

Sa. No!

Peg. Ah! donchs tingui, mi senyó.
fassi 'l favor de guardals
si treballo cobraré
perque tocant cobro y callo,
mes.. veurà, quant no treballo
no vull rebre cap diné
soch pobret, jà li esplicat,
y encar que sembla mentida,
tocant me guanyo la vida,
no demano caritat.

(sen va tocant)

Escena 8a

Sa. rocan Doborel.

=

Sav. Cegú. Cegú.

(A Bodorel)

teus de veure

si aquest es ben segu ó no

indaga ahont viu lo doctó.

¡Buscal!

(abundant)

¡Voy!

(arrenca á corre)

Sa. ~~Tornem~~ á veure.

Escena 9.

Savocam luego Doctó.

=

Sa. Aquet cegu no es cap cegu

ó per lo menos hi veu.

perque 'l qui així 's posa á corra-
en fin, desprès ja ho veurèm.
pensèm ara ab lo que hi venhen
qui es lo que mes me convé,
si qui aquell qui han dit d'Alemania
es doctó... molt malament..
no obstant, com que vé de fora-..
potsé tot fentli 'l payès...

(lo doctó treu lo cap sens
que lavocan lo vegi)

Ja hi cauràs: foch á la metxa,
los cuartos ~~ho fan fé~~ tot ho fan fé

Doct - Per servirlo.

(fent saludos)

Sò 'l doctó...

Sav. Oh! mil gracias. (qu'es atent.
igualment disposi y mani.
Do Mil gracias!.. (que som complerts.)
(ironicament persi)
Y podré saber las causas
qu'han motivat...
Sao. Al moment.
Com vosté, ja pot compendre
un servidó es foraste.
Doct. Miris, també soch de fora.
Sa. Ab lo parlar no's coneix.
Doc Oh! com qu'ara está de moda
parla ab llengua diferent.-..
Sa. Donchs vosté m pot convenir.

Doct. Si li conviuch aqui in tè.

Sa. Hem de fè una aliança mutua,

Doct. Coaliguémmos mutuament.

Sa. Convè atemorirà al poble.

Doc. Ja l'atemoriravèm!

(encaixant y preguntantli pel nom.)

¿Aqui tinch l'honor?

Sa. Per ara
L'Apocalipsis; despres
si in secunda com espero
sabrà'l meu nom verdader.
So'l curandero de Grecià;
segons cantan los papers.

Doct. ¿J fà curas radicals?

Sa. Prou, pero 'ls meus remeys
no més son bons per dà sustos.

Doc. (Ja t'en donaré un de ferm!)

Sa. Aquí hi ha pesta.

Doc. Com pesta?
Jo puch provarli à voste
la salud que à Grecia impera.

Sa. Aquest es lo meu secret.
Lo primé pas jà està dat,
la veu corra com lo vent
y dintre un cuart tot lo poble
tremolarà devant meu.
Als que's crèguin atacats,
los regoneix al moment
y de frente al Lazareto.

per cada apestat... s'entent,
per cada cas que declari
que's de la pesta realment,
tindrá un sobretodo nou
y un sombrero com aquet,
y si vol comprarse botas...
aqui te uns cuants pimponets...
Despres... me presenta 'l compte...
(donantli una bossa)
¿Li está bè?

Doct. Moltissim bè.

Gav. Vosté es lo metje oficial
y deu cobrá oficialment.—

Don Don Apocalipsi...

Sa. Nada!

Ja 'm coneixerà després,
(quant mi hagi servit lo tanco
per trenta anys ab un castell.)

Doc. (Aixis que tingrèm al poble
be prou que t'aixalarèm!)

Escena 10.

Dits - (Daylimpon que ve ab lo poble - los metjes detrás - Bodorel entra y va à parlar ab Savocan que li mostra 'l Docto tot mentres duran los crits de la quitpalla que segueixen à Daylimpon que vé ab una caixa com qui guia indiots.

—

Bod. (Estais entendidos?

Sav. Si.

Bod. Me alegro.

Sav. tot respirà.

Mira, mira à Daylimpón.

(rient)

Hi entent de manà remats

de segú qui era pastò--

Bod. Ganadero de ovejas.

Sa. Ah!

Day. Senin, qué aqui tenim l'amo

que cura de tots los mals

mal de pedra, tos, tercianas,

tulits, geperuts, trencats,

flato, lo ball de san Victo,

enginas, mal de caixal.

als que pateixen de gana
als que estant enamorats,
als que 's troban sense brassos
als que tenen cabells blanchs
als tulits.

Sab. (Ho han dit dos cops.

Day.

(emorregut)

Vols que torni à comensà? --
perque ara no 'n surtiria. --

Sa. Com que 'ls portas estudiats
com los noys que van à l'aula.

Day Donchs los de la meva part. --

Sa. oh! aquells prou, jà pots fe 'l apsum,
perxò sempre aplaudiran
si vols ser bon orador

improvisa com jo faig.

Day. Và à parlar l'apocalipsis
sobre tot, ni respirà.

Sa. Ja estich al mitj de vosaltres
indits de Suriap-linam!

Day. Que visca 'l gran curandero!

toti Que visca!

Alt. Visca molts anys.

Sac. Poble ... ignorant! moltas gracias,
tú acuts, deixant lo treball,
à veure las maravellas
del lipis de Saragap!
Aqui tens l'apocalipsis
que n' ha parlat tant y tant
mes d' un llibre que jo sé,

y tanta fama ha alcansat
que mentres mon serà mon
l'apocalipsis ~~viudrà~~. viurà.
No soch cap embancadó,
no he sigut may charlatan,
no he dit may, may cap mentida.
Day. (Lo que no diu son vritats.)
Sa Pero avuy dech avisarvos.
d'una catastrofe gran,
vos tinch de donà una nova
que quedaren tots glassats,
Heu de pensar que las aiguas
d'aquesta isla, s'han trobat
qu'estaban envenenadas
totas ... fins l'aigua der mar.
(consternació general)

(tothom expressa un mal estar.) Los metjes prenent lo pols á tots.

Un. Jo que n' he begut set vasos.

Tot. Y jo. y jo!...

(plorant)

Neu. Prou plorá.

A veure, donéume'l pols.

Sa (Ja tenim lo cop donát.

Neu Vosté al cos no hi té cap causa.

tot axó no es mes qu'espant.

Doct Veyam, vingui.

(prent lo pols al mateix)

Neu. Vosté es metje?

Doct Si.

Vu. Passat?

Doc. Y ben passat.

(No tinguèu pó.)

(li prent lo pols y fà una un gesto de desagradable)

¡Si aquest home es mort! cap al hospital.

Neu. (agafant lo pols als altres, etc.)

¿Y aquest?

Doch ¡Y donchs! si jà espira! si jà te 'ls ulls entelàts.— y perque 'ls bons no s' infectin posèu un cordò d' espart.

Sepana à Savocan
Daylington Bodorel y
concellers, y fà entrà
à tots los denés dintre
per la dreta.)

Sav. (Ara anem cap à la torre
Day Donchs y aixó?
Sav. Tot marxarà.)

(al docto apart)

Senyo Doctó, hasta luego.
(veyam si anirà mudat.

Doc (Aixi no espero.) Servirlo.
Sa. (Un cop llest, cap al mas gran.)
Neu. Es dir que tots van à dintre?
(cremat)

Doc. Home, si tots estan mals.
que vol que fassi? Burrango?
jo soch lo metje oficiàl.
Neu. Donchs jo sargento y protesto.
Doc Si, pot anà protestant!
(volguent di aro que tots son dintre)
Jo soch un home de ciencià.
Neu Vostè?
Doc Si! Jo'l doctò Nau.
Neu Donchs jo'l Neu.
Nin. ¡Jo'l Nin.
Non. ¡Jo'l Non.
Doc. Segueixin campanejant.
Neu, nin, non, que jo aquí mano

y tots ni han de respectar.

Neu. Jo protesto d'aquet acte.-

Doct No gasti saliva en và.

perque jo malalts ó bons

ja 'ls tinch tots acordonats.

Neu Aixó es una tropelia!

Non. Una infamia!

Doc Vol callà!

Nü. Es un abus de confiansa!

Neu. Anem á donarne part.

Escena II.

Doctó. luego llabret ab lo cap dret

figurant que ja hi ven.

Doc. Molt be và la cosa.

jà estich mes tranquil:
no hi ha cap microbi
que infesti 'l país
y aquet ab sas manyas
ne fan veure à mils.
Mes ab la princesa
jà habèm decidit
un plan perque quedin
ben avergonyits.

Cego. Doctó. jà tinch vista
ab tot lo qui he vist
may mes serè cego.
Ara podrè di
que sè perque toco
allò tant bonich.

Dim tots se trasmudan
y estan decidits
á perdre la vida
per salvá al país.
Ells van á la torre
per ferse un gran tip,
creyentse que'l poble
queda mort aquí
y que la princesa
de por 's vá fugint.
¡Quin dia de gloria!
¡Ja hi veig, soch feliz.
¡Que visca la patria!
¡germans, cap aquí.

(Romp l'himne -

surten homes y donas tots
disfressats de gitanos ca-
labresos. algunc criatura
etc. tots afilarats.

Escena 12.

Cego, doctó, comparsería.
luego Princesa y Camarista també
(disfrassadadas)

—

Ceg. Guardeu simetria.
y ja qu' ells han dit
que venen d' ejipte
siguèm tots d' allí.
mà à las estisoras,

entrem d'improvís
cap dins de la torre
movent gran burjit, - - -
y.. si trobem burros
llamits per'lli dins...
de balde i tranquila:
¡pach! ¡pach! ¡sach. ¡seguim!

marcant lo sorrdl
de las estisoras. van
a marchar y surten
la princesa y camarista.

Prs. ¿Quin es lo meu puesto?
Ceg. ¡Que visca!
Doc. ¡Aquí!
(molt goipós)
Ceg. colocant lo al centro.

Cego Que visca la patria
y vinga'l punch pionch.

Romps l'himne y
tots segueixen cantant
marxant luego. devant
lo Docto y l Cego segueixen
los homes. des-pres prin-
cesa y camarista, donas
detras. y al ultim dos que
van ab garrots. figurant la
guardia.

Cant.

tots Si mi padre murió fusilado
no murió etc etc.

Donan la volta y fan
mutis per la esquerra.

—

Cuadro segon.

—

Un mas: al foro un cubert ahont figura que hi ha llenya y palla. à la dreta parets y emparrats à la esquerra un enverjat baixet que figura la entrada del mas, que no's veu.

Escena 13.

Pajès. Dos mossos ab una taula ab set serveys de cafè. lo pajès porta la cafetera ... y la taula la colocan à la dreta.

—

Pap. Avant, no ni entench de feyna,
dalt de la sala han menjat
y ara per pendre cafè
guarnim la taula aquí baix.
oy, y aprop de la pallissa!..
- porten cadiras, avant -

(los mossos las portan de dins)

Lo bullich es que m coneixen,
y jo no puch recordà...

(pensant)

per xò no son lo que semblan.
dinant han parlat molt baix,
y un... qu'es lo mes jòve y guapo
ha dit "oh. se casará!"
- no sé ab qui - robant á n' ella.

y.. vamos, jo mi he pensat
que ell vol alguna picota
y la de fer segretà
Desprès qui à mi res mi importa,
jà he cobrat per endevant.

Escena 14.

Pajés los concellers fumant.

moros qui han servit las cadiras etc.

—

Sav. Encara no ho tem á puesto?
Pap Si senyò, jà està corrent.
Day. Vosté posis aquí, al centro.
Sa. No gasteu cap cumpliment.

peus i assenta à la segona
cadira esquerra.

Bod. En el campo no hay cumplidos.

(i assenta en la primera)

Day. assentantse à la punta
dreta los demes al centro.

Ja estém tots...?

Sav. Portéu cafè.

Bod. Buen tabaco!

Day Com que 'ls trian.

inutil es dir que van prenent
cafè y fumant.

Bod. I son baratos?

Sa. Ja ho crech!

Pap. Que no pendrant una copa?

Bod. Vengan aun que sean tres.

Day. Per mi porteume vi ranci, ó bé geltrusse.

Sab. (Ja t veig!)

porta un poch de cura-sao.

Day. Ah. no, no se m posa bé.

Sab. Donchs porta tot lo que tinguis.

(un dels mosos ha portat tres ó cuatre botellas.)

Pap Entre tant vagint bebent.

Day. Qu'es aixó?

Sa. Lácrima Cristi.

aixó es per tú, beu.

(omplint lo vas) y ell vol apartarlo

Day ¡Prou!

San. ¡beu!

Bod. Senyores. propongo un brindis
Toti Aprobado!
Altr. Si!

(aplaudint)

Sa. Callèu!

Vinga 'l brindis, qui comensa?
Bod. Si quereis yo empezaré.
Toti. Si, si, que 'l fassi en <u>Caló</u>.
Sa.. Vajà, callèu y escoltèu:

(S' aixeca 'l Bodorel per fé l' brindis quant surt lo payès qui habrà entrat moments abans y 's coloca al costat de Bodorel)

\+ Payès Senyors,
Sa. ¿Qui es? (alarmat)
Pay Res. dos gitanas

molt guapas, ab dos noyets
que sentint tanta gatzara
m'han preguntat per vostè.

Sa. Dos gitanas, qu'entrin,

Toti. Qu'entrin!

Sa. Ja us dich qu'açò marxa bé.
Ellas completan lo cuadro.

Day Sobre tot enteniment.

Escena 15.

(Diti Princesa y camarista.

La princesa al costat de Bodorel
la camarista á Daylimpson.

—

Prin. Felices, rumbosos!

Bod. ¡Que viva la sal!
(entussiasmat)

Sav. (Ma noy! que son guapas!)

Pri. Oye tú, barbian!

(á Bodorel)

pr

Eres mu reguapo,
amable hasta allá...
y tendrás má suerte!..-
Dos notas me das
pa mi pobre hijito
y voyte á esplicar
las muchas mujeres
que perdia estan
por tus lindos ojos,
por tu hermosa faz.

Bod. Pues toma, chatica,

El parne aquí está.

Pri. Hechicero
toas ellas
feas y bellas
te quieren.
Se mueren
por tu esbelta figura:
tendrás ventura;
te casarás
rico serás;
te casarás
con una mujé que tiene ma millones
que toos los obispos junto han dao bendiciones.

Bod. ¡Muy bién, la gitana!

Pri. Pues venga una nota.

Sav. (Dimes y la mà.

Pri. tú eres muy sabio,
y á todo evento
con tu talento
y genio brabio
hasta la cumbre has subio
Mà un roñoso
de ti celoso,
un fulastre
que viene con unas tijeras de sastre,
si no te escondes ó marchas al momento
te corta el pescuero cual si fuera un sarmiento.

Sav. Gitana! gitana!
(enverat)

¿que'm vols espantar?

(refentse)

A mes que d'auguris
jo may n' he fet càs.

Pri Hijito è la vera...

(jirant)

Day. (a la camarista)

(¿No m'enganyas pas?

Can Por la cruz, garboso
que digo verdad.
dentro de un instante
lo mesmo que un guante
te và à poner un efesiano
que siguiendote viene tijera en mano.
No te atortoles:

que aunque el caso tenga bemoles,
pa que veas lo que soy de agradecia
vente conmigo y te salvaré la via.

(criti dins)

Escena 16.

Dits Pajès (corrent)

Paj. Senyors!
Tot. Eh! que passa?
Paj. ¡Una atrocitat!
¡A fora uns gitanos
que volan entrar,
perque aquestas dugas
d'ells s'han escapat

y venen rabiosos!

Sav. Son molts?

Pap Un aixam!

y tots portan armas,

son molt mal carats,

y si entran y 's creuhen

que junts han brindat...

Deu meu! quina truyta

de tot ne farant.

(à ellas)

Vosaltres à dintre.

(à ells al pallé)

vostès cap allà.

fiquintse à la palla,

y quant entrarant

jò 'ls dire: sou fora.
jà m sabré arreglà.
Sa. Adius.. la pallissa?
jò,.. vamos, no hi vaig!
Day Y si ns ha la donau
(amenassant)
Sa. Que m' han de donar.
jo m daré à coneixe.
Day Y no 'n faràn càs.
y després per burla
t' aporrejaràn
creyentse qu' ets simple.
Pap Que veneu.
Day. Sant March!
que la palla 'ns salvi.
Sav. ¡Grandíssims cobarts!

Bod. ¡Me los comeria!

(fugint)

Sa. ¡Si no fossen tants!

(fugint ab rabia)

Escena 17.

tots los de la mayoa

(menos lo doctó y las senyoras que 's quedan aprop del vestidó.) tots venen cantant etc y al arribar al centro diu lo Cego.

Cego. ¡Quietos!

(fingint parlar de gitano)

Oye tú, payès,

¿y los pulastres?--

Pay. No sè,

han surtit cap al carrè!

Ceg. Y ellas!

Pay. Han entrat desprès.

nus com no han trobat ningú

(cridant)

Ceg. Eso te salva, sino....

(Mentres fem lo glopichò

foch à la palla verdù.)

(à un comparse que senvà

sense que ningú ho noti y

encent lo palla)

A ver, quien quiera bebér

que levante... los dos codos.

tots se posan las mans

als cantats y aixecan 'l colse)

Bravo! quereis beber todos..?
pues señor, como ha de ser.

(tots beuhen.

El licor, si es buen licor,
à veces dà... desosiego
y uno se quema y... ¡fuego!
dà... ¡fuego! en el interior!

(cremant lo pallé)

Despues.. un poco mas tarde
arderà la frente, y luego
uno empieza à gritar. ¡fuego!
¡fuego! ¡porque el pajar arde!

Escena 18.

Dits los concellers

(cambiats de túnich)

luego Princesa Doctó y

Camarista.

—

Sav. Clemencia! som ignocents!

(agenollantse)

Seq. (Ja 'ls tenim sucarrimats)

Y donchs, qui 'n deixat las alas?

¿veyeu? tot es hospital.

(senyalant la comitiva)

son los qui habian begut

veneno ab l'aigua de mar.

y á mi, no m veyeu? so'l cego.

a Sacoran,

Mirim bé, ja'm pot mirà.
Are jà sé perque toco
l' himne aquell que'l té aixordat

Sav. Dispensa...—

Ceg. No m' embolico,
la Princesa jutjará.

Conselh. La gitana!

Prin. (presentantse y descubrintse

La gitana!...
que nos ha descobert l'engany.
Ja qui heu consternat al poble
marxeu lluny del meu estat,
que no vull ningú qui enganyi

als meus ben volguts vassalls.
marxeu lluny, may mes torneu
y aquí estaréu perdonats.

(sen van los concellers)

Dot. I aquets diners?

Prr. Son ben vostres,
quedeuseíls.

Doct. Qui! jo? jamay!
já que á la Isla no hi ha pobres,
enviéulos cap á Oran.

(al cego)

Prr. Bé, doctó, tout sols á vos
debém la tranquilitat

diu tot aquesta re-
lacioruta plena de
goig, pero ab ente-
resa.

Jo, per honrar la memoria
y'l fet immortalisar,
al llabret qui es fill del poble
mon espòs queda aclamat.

Ceg. Com si no hagués
sentit la paraula
¿Qui es lo qui haben dit?..

(Veyent que la prin-
cesa 'l li llensa als
brassos)

¡Princesa!

(agradalt y abrassanla)

Ara si que hi veig ben clá!
Poble! sempre socis dels vostres.

(com qui diu per po no cambiaré)

Viva la—

Tots ¡Viva!——

Prin. Vassalls.

interposantse ab molta amabilitat

Saludém la nova Aurora
ja qu'es Aurora de pau.

137

Y may més cap boira enteli
lo sol de la llibertat.

lo pallé se transforma en un trono i hi assentan Princesa y Cego. dos angels baixant una corona de llaurè y la donan al Doctó. iluminació, critis y etcetra.

Fent. 1881.

[library stamp]

Princesa

túnica y manto diadema etc

Camarista.

túnica y manto mes senzill.

Légu.

trage grech pobre despres gitano

Nan.

Un gran nas. carns y botas.

Tavocan

apostol ab alas.

Daylimpson

sayo negre cordó blanch

Doborel

Guerrero grech, colorainas.

—

los demés del concell trajes distints de coló pero tots d'apostol.

=